

Prosjektrapport forprosjekt lokalsamling 3.0

Kort om forprosjektet

Tromsø bibliotek og byarkiv ble tildelt utviklingsmidler i 2023 til forprosjektet lokalsamling 3.0. Den lokalhistoriske samlingen til bibliotek er unik, og ønsket er å videreutvikle samlingen og formidle den bredt til befolkningen gjennom hele livsløpet. Lokalkunnskap skaper gjerne økt tilhørighet til stedet man bor på og det kan forebygge utenforskap. Men da må kildene aktualiseres og formidles slik at de får verdi for innbyggerne. Tromsø bibliotek og byarkiv og Troms fylkesbibliotek ønsker derfor i samarbeid å utvikle et formidlingsprosjekt for lokalhistorie med folkebibliotekene som nav. Men for å finne den riktige veien har det vært nødvendig med en utredelsesfase. Stor var derfor gleden da vi fikk tildelt midler fra NB til å gjennomføre et forprosjekt.

I forprosjektet har hovedmålet vært å avklare samarbeidspartnere, formidlingsmuligheter og aktuell metodikk. En sentral del av utredelsesfasen har også vært å reise på studiereiser til andre lokalsamlinger i bibliotek, så vel som å involvere ulike interessenter for å avklare deres forventninger til lokalsamlinga.

Tema i prosjektrapporten er innhold, aktiviteter, målgrupper, samarbeidspartnere, resultater, og til sist kort om overføringsverdi og videreføring av prosjektet.

Prosjekt- og styringsgruppe

Tidlig høst 2023 ble det nedsatt en prosjektgruppe på Tromsø bibliotek og byarkiv bestående av prosjektleder (rådgiver for lokalsamlinga), avdelingsleder for kultur- og fakta (voksenavdelinga), en representant fra barne- og ungdomsavdelingen, samt byarkivar og rådgiver fra fylkesbiblioteket i Troms. I prosjektperioden har det vært gjennomført jevnlige møter, i alt 12 møter. Det ble også nedsatt en styringsgruppe bestående av leder og avdelingsledere på Tromsø bibliotek, samt leder for fylkesbiblioteket i Troms. Prosjektleder har redegjort for fremdriften i prosjektet 4 ganger i styringsgruppa i løpet av prosjektperioden.

Studiereiser

I forbindelse med prosjektet gjennomførte prosjektleder to studiereiser. Den første reisen ble gjennomført i november 2023 på Østlandet og den andre på Vestlandet i april 2024. På Østlandet gikk turen til Deichman, Bærum bibliotek, Eidsvoll bibliotek, Lillestrøm bibliotek, norsk lokalhistorisk institutt ved Nasjonalbiblioteket og Asker bibliotek. På Vestlandet ble Bergen bibliotek, Sveio bibliotek, Etne bibliotek og Haugesund bibliotek besøkt.

Prosjektleder tok utgangspunkt i 5 sentrale tema ved besøkene. Det første emnet var fysisk tilrettelegging av den lokalhistoriske samlingen, herunder åpningstider, og eventuell tilgjengelighet i meråpent tid.

Det andre temaet var hvilke erfaringer de har og hvilke som strategier som benyttes når det gjelder å tilpasse formidlingen av lokalsamlingen til forskjellige aldersgrupper.

Det tredje var erfaringer med bruk av digitale verktøy og praksis når det gjelder digitalisering. Andre spørsmål var: Hvordan tilrettelegger dere for tilgang til digitalt materiale tilknyttet lokalsamlingen? Hva tenker dere om lokalsamlingens fremtid? Er digitalisering hele svaret?

Det fjerde vi samtalte om var samlingsprofil, og om innsamlingen foregår etter bestemte kriterier. Andre relevante spørsmål i denne sammenheng var: Hva ivaretas? Kasserer? Sendes til andre? Hvordan handtere utfordringer med begrenset plass, og evt. et begrenset budsjett?

Det femte punktet handlet om samarbeid/ressursgrupper/medvirkning. Prosjektleder stilte spørsmål som: Hvordan arbeider dere med ulike ressursgrupper? Noe som har vært spesielt vellykket? Hva skaper engasjement? Er det noe dere savner fra deres samarbeidspartnere? Samarbeider dere med andre i utviklingen av samlingen også utenom prosjekter?

Inspirasjonskveld

Videre ble det avviklet en inspirasjonskveld på Tromsø bibliotek og byarkiv 14. mars 2023. Prosjektgruppa inviterte bredt, og til samlingen kom det flere ulike interessenter som har interesse for lokalhistorie som studenter, frivillige foreninger, representanter fra Tromsø kommune, Universitetsbiblioteket m.fl. For å initiere diskusjonen holdt professor Gunnar Eriksen ved Det juridiske fakultet, UiT, Norges arktiske universitet et populærvitenskapelig foredrag med tittelen: «Glimt fra etableringen av Tromsø som by og byutviklingen i et rettshistorisk perspektiv.» Byarkivar Johanne Lunga informerte også om rettspleiearkiver i Tromsø byarkiv, hva de inneholder, og hva de brukes til. Problemstillingen vi ga de oppmøtte var: Lokalsamlingen er unik og vi ønsker medvirkning – hvordan kan vi sammen synliggjøre samlingen og bringe kunnskapen ut i lokalsamfunnet?

Blant de fremmøtte er det et ønske om kunnskapsformidling og tilgjengeliggjøring av kunnskap, og gjerne nye vinklinger på historien som foredraget til Eriksen. Det ble også oppfordret til å delta i samfunnsdebatten med den lokalhistoriske samlingen innenfor ulike tema, og gjerne balansere mediebildet som ofte fokuserer på problemer med positive lokalhistoriske tema.

En av tilbakemeldingene fra inspirasjonskvelden lød slik: «*Tusen takk for en virkelig inspirerende inspirasjonskveld på torsdag! Flotte foredrag og gode samtaler..!*»

Lærermøte

10. april 2024 ble det avholdt et lærermøte 10. april 2024 på Tromsø bibliotek og byarkiv, dette i et samarbeid mellom prosjektleder og byarkivar. Vi inviterte interessenter i utdanningsforløpet fra barneskole til høyere utdanning. Hensikten med møtet var å dele ideer, erfaringer og refleksjoner. Vi spurte de oppmøtte: Hvordan kan vi sammen skape læringsopplevelser som knytter barn og unge nærmere vår nære og fjerne fortid? Hva er viktig for dere? Det deltok en lærer fra videregående skole, en fra lærerutdanningen fra UiT, DKS i Tromsø kommune, formidler fra Perspektivet museum og studenter fra bibliotek og dokumentasjonsvitenskap UiT. Tilbakemeldingen fra lærermøtet er at samlokaliseringen mellom lokalsamlingen og byarkivets magasin må utnyttes. Når elevene får muligheten til å oppleve de fysiske rommene, åpner det for en mer sanselig og opplevelserik læring. De fremhevet også at det var det autentiske materiale som fascinerer elevene. Skoleverket ønsker også en smørbrødsliste over hva lokalsamlinga inneholder slik at de kan vurdere hvilke fag det kan passe inn i, for eksempel kan historisk statistikk anvendes i matematikk og byplaner for studenter i landskapsarkitektur. På høyere nivå er det interesse for å benytte det lokalhistoriske materialet i bachelor og masteroppgaver. De vil også veldig gjerne få tips til tema og evt. problemstillinger som studenter kan fordype seg i.

Annen aktivitet

Faglig aktivitet har vært en hensiktsmessig måte å komme i kontakt med ulike interessenter på. Prosjektleder holdt også et foredrag på Tromsdalen bibliotek den 23. mai 2024 med tittelen: «Temadykk i lokalhistorisk samling: De tvangsevakuerte i Troms.» Den 11. og 12. juni 2024 var Lemvig bibliotek fra Danmark på studietur til Tromsø bibliotek og byarkiv og de var meget interesserte i lokalsamlinga og formidlingen av den. Etter ei hyllevandring fikk de en powerpointpresentasjon med utgangspunkt i det digitale bykartet. Prosjektleder for lokalsamlingen har også våren 2024 deltatt som rådgiver på flere møter med universitetsbiblioteket ang. ordningen av Lundearkivet. Arkivet er rikholdig og ble skapt av den samiske naturlegen Knut Lunde. Den 13. juni holdt også prosjektleder et foredrag for slekt og data med tittelen «Spor i bykartet – historier om hus i Tromsø.»

Arbeidet med å komme i kontakt med flere ulike interessenter fortsetter, fordi vi fortsatt ønsker medvirkning og innspill. For eksempel vil det i høst bli avholdt en forestilling med Mannsangen i Tromsø på Tromsø bibliotek og byarkiv. Det vil bli korsang med humoristiske og rørende innslag fra korets lange historie. I tillegg vil det bli litteraturformidling på Mortensnes omsorgssenter i Tromsø i høst. Prosjektleder vil også holde gjentakende mini foredrag i forbindelse med kulturnatta i Tromsø den 4. oktober med tittelen: «Artige fakta fra historiske Tromsø for alle aldre.»

Som et resultat av forprosjektet har Tromsø bibliotek også blitt innlemmet i samarbeid med UiT, Norge arktiske universitet i forbindelse med Magnus Lagabøtes landslovsjubileum. Deltakere ved UiT er Jur.fak, HSL-fak, Universitetsbiblioteket og forskningsgruppa CNN ved UiT. Programmet er utarbeidet for 24. og 25. september. Den første dagen vil det bli kveldsarrangement på Tromsø bibliotek med følgende innhold: Samtale mellom Astrid Mellem Johnsen og Sigrun Høgetveit Berg: «Frå Bjarkøyætta til Martin Finnekonge.» Foredrag med Åsa Elstad «Silke, sobel og serviettar – mellomaldertekstiler fra Lofoten.» Ivar Berg vil også lese fra Landslova på norrønt mål. Tromsø bibliotek har utstilling med litteratur som omhandler mellomalderen. Den 25. desember blir det et heldags seminar på UiT for forelesere fra ulike fagområder. Dette er fint eksempel på samarbeid og noe partene ønsker å gjenta i fremtiden.

Interessenter

I løpet av prosjektperioden er det også etablert kontakt med en rekke organisasjoner og enkeltpersoner for utveksling av erfaringer og idemyldring. Blant disse er Norsk Lokalhistorisk institutt ved Nasjonalbiblioteket som raust har delt sine tips. Pølarföx filmproduction ville også være interessert i et samarbeid. Geodata i Tromsø kommune har informert om tekniske muligheter for utvikling av det digitale bykartet til Tromsø bibliotek og byarkiv. I samarbeid med Sadio Nor teater har prosjektleder utformet en prosjektsøknad om å lage en lokalhistorisk forestilling for barn i forbindelse med Magnus Lagabøtes landslovsjubileum. Den kulturelle spaserstokken er positive til å lage opplegg for eldre på institusjoner med kulturhistorie og musikk.

Videre har prosjektleder hatt jevnlig kontakt med det lokalhistoriske foreningen Yggdrasil ved å delta på medlemsmøter, og har også holdt foredrag for foreningen Slegt og data om det digitale bykartet, og hvordan man navigerer i det. Prosjektleder er også blitt medlem av Blåskilt komiteen i Tromsø. Kartet har spesielt stor betydning for de frivillige foreningene

med tanke på slektsgranskning, og informasjon om enkeltbygg. Privatpersoner som har vært i kontakt med biblioteket ønsker imidlertid at kartet oppdateres med kulturhistorisk informasjon. For eksempel ble hus solgt på tvangsauksjon på 1930-tallet. Skyldtes dette børskrakket i 1929? Det er også et ønske om å utvide kartet geografisk til å dekke over et større område og legge til flere artikler på lokalhistorisk wiki.

Hovedsamarbeidspartnere

I forprosjektet er det blitt avklart hvem som skal være hovedpartnere i et hovedprosjekt og hvilke bidrag den enkelte partner skal yte i prosjektet. Disse er blant annet Tromsø byarkiv og Perspektivet Museum som har rike samlinger med foto, gjenstander og annet materiale. Begge har betydelig kulturhistorisk kunnskap. Dette vil være en stor fordel i forhold til utformingen av et hovedprosjekt. Troms fylkesbibliotek er med sin uvurderlige kompetanse om litteraturformidling også en meget sentral samarbeidspartner. Tromsø kommunes kulturvernråd giver vil også gjerne bidra med å sikre og videreutvikle kommunens kulturarv.

Det er også inngått et fruktbart samarbeid med Lillestrøm bibliotek som også fikk tildelt midler til et forprosjekt av NB, og begge ønsker å søke om midler til samarbeid som del av hovedsøknad, spesielt i forhold til lokalhistorisk wiki. Vi har kommet frem til flere punkter som vi ønsker å samarbeide om når det gjelder lokalhistorisk formidling. Samarbeid med NB i denne sammenheng vil kunne løfte prosjektet ytterligere.

Verdifullt samarbeid med Haugesund bibliotek er også inngått. Vi har opprettet en felles facebook side «lokalhistorie i bibliotek» som begge administrerer. Det er også inngått en avtale om å besøke Ibestad folkebibliotek og Harstad folkebibliotek i midten av september, og disse er også positive til å inngå i et samarbeid.

Universitetsbiblioteket i Tromsø vil også gjerne videreføre det gode samarbeidet som allerede er inngått. De har bred kompetanse på samlingspleie, men de ønsker også i likhet med Tromsø bibliotek mer samarbeid i ABM-sektoren og avklaring av ansvarsområder. Den ansvarlige for privatarkiv Troms og Troms fylkeskommune vil også veldig gjerne delta i diskusjonen. Arkiv i Troms og statsarkivet i Tromsø har også vært positive til forprosjektet, og vi vil også gjerne få innspill fra dem i det videre arbeidet.

Forprosjektets tidslinje 2023-2024

Tabellen gir en oversikt over aktiviteter i forprosjektet, men er ikke fullstendig.

Hovedaktivitetene er markert med fet skrift. Tabellen er ment å skulle gi en pekepinn på hva et forprosjekt av denne type kan inneholde for andre som ønsker å gjennomføre noe liknende.

Hva/hvem	Når
Prosjektgruppemøter	Ca. en gang pr mnd.
Styringsgruppemøter	Ca. hver 4. mnd
Presentasjon av lokalsamlingen på Tromsø bibliotek og byarkiv for bibliotek- og dokumentasjonsvitenskap, UiT	25. oktober 2023
Studiereise til Østlandet: Deichman, Bærum bibliotek, Eidsvoll bibliotek, Lillestrøm bibliotek, norsk lokalhistorisk institutt ved Nasjonalbiblioteket og Asker bibliotek	27. - 31. november 2023
Møte med student UiT med interesse for lokalsamlingsprosjektet	11. januar 2024
Møte med Perspektivet museum	19. januar 2024
Teamsmøte med Haugesund bibliotek	26. januar 2024
Møte med Universitetsbiblioteket om lokalsamlingsarbeid	5. februar 2024
Møte med den kulturelle spaserstokken	6. februar 2024
Zoommøte med Universitetsbiblioteket, UiT	17. februar
Lillestrøm bibliotek besøker Tromsø bibliotek og byarkiv	17. februar 2024
Møte med den ansvarlige for privatnettarkiv i Troms	28. februar 2024
Student i praksis på lokalsamlinga	Mars/april 2024
Inspirasjonskveld	14. mars 2024
Møte med fylkesbiblioteket i Troms ang. lokalsamlingas fysiske utforming og utstillingsmuligheter	22. mars 2024
Studiereise til Vestlandet: Bergen bibliotek, Sveio bibliotek, Etne bibliotek og Haugesund bibliotek	15. – 19. April 2024
Møte med papirkonservator fra Nord-Norsk kunstmuseum	3. april 2024
Lærermøte	10. april 2024
Møte med byarkivet om felles mål og utvikling	3. mai 2024
Teamsmøte med Haugesund bibliotek	14. mai 2024
Prosjektleder holder temaforedrag basert på lokalhistorisk samling Tromsdalen bibliotek	23. mai 2024
Møte med universitetsbiblioteket, UiT	24. mai 2024
Lansering av facebook gruppe «lokalhistorie i bibliotek»	27. mai 2024
Besøk fra Lemvig bibliotek i Danmark på lokalsamlingen	12. juni 2024
Prosjektleder holdt foredrag for Slekt og data: «Spor i bykartet – historier om hus i Tromsø.»	13. juni 2024
Teamsmøte med Norsk lokalhistorisk institutt, Nasjonalbiblioteket	17. juni 2024
Prosjektleder la frem prosjektplaner for lokalsamlinga på det månedlige temamøtet med folkebibliotekene i Troms og Finnmark.	20. august 2024
Møte med Geodata i Tromsø kommune	20. august 2024

Resultater, måloppnåelse, overføringsverdi og videreføring

Aktivitetene som var planlagt i forprosjektet ble gjennomført. Det ble etablert kontakt med sentrale målgrupper, og samarbeidspartnere ble avklart. Metodikken ble også drøftet. Formidlingsmuligheter ble også kartlagt. Vi kan konkludere med at det var samsvar mellom de opprinnelige målene og resultatene.

Det var særdeles nyttig å gjennomføre et forprosjekt, og en slik prosess kan anbefales til andre som har likende problemstillinger. Det var tidkrevende å gjennomføre møter med andre aktuelle samarbeidspartnere, studiereiser og ulike interessenter, men vel verdt investeringen. Det skaper et godt grunnlag for videre arbeid. Man blir bedre kjent med de ulike målgruppene og deres behov, og avdekker hvem som ønsker samarbeid. En fordel ved involvere andre tidlig i prosessen er at man skaper interesse for lokalsamlinga og formidlingen av den.

Prosjektleder utarbeidet møtereferater fra alle møter og rapporter fra begge studiereisene, noe som gir en verdifull dokumentasjon av prosjektets erfaringer og er konstruktivt for videreføringen av prosjektet. I etterkant av studieturene har funnene vært presentert på både plenumsmøter på Tromsø bibliotek og byarkiv og for styringsgruppen. Planene for det videre arbeidet for lokalsamlinga har videre vært presentert på det månedlige temamøtet for folkebibliotekene i Troms og Finnmark som ble avholdt i august i år. Presentasjonene førte til meget konstruktive tilbakemeldinger.

Et overordnet mål er altså å styrke det lokalhistoriske arbeidet i bibliotek i samarbeid med andre ABM-institusjoner, og som et ledd i dette vil det senere bli søkt om midler til en nasjonal konferanse hos NB. I tillegg vil det sendt inn en søknad til et hovedprosjekt. Viktige stikkord for de langsiktige målene er kunnskapsformidling og tilgjengeliggjøring, samt lesestimulering og lytteglede gjennom livsløpet. Medvirkning og aktiviteter er også sentralt. Folkeforskning, kulturhistorie, og FN's bærekraftsmål om god utdanning vil også stå sentralt. Samlingen må være en levende og dynamisk ressurs for hele befolkningen. Vi gleder oss til å ta fatt på det videre arbeidet!

Rådgiver for lokalsamlinga ved Tromsø bibliotek og byarkiv,

Heidi Elisabeth Stenvold, Tromsø 30. august 2024